

Bir Yudum Sevgi (1984)

Atıf Yılmaz

GENEL BAKIŞ

Bir Yudum Sevgi, kadını birey olarak ele alışındaki sorunlu yanlarına karşın baş kadın karakteri güçlü, kararlı, cesur bir kadın temsili olarak ortaya koyması açısından Türk sinemasının önemli filmlerinden biri. Filmin baş karakteri Aygül, sorumsuz, ilgisiz kocası, dört çocuğunun bakımını üstlenmiş olması ve geçim sıkıntısı yüzünden mutsuz bir kadındır. Film, onun bu mutsuz hayatını değiştirme, aşık olduğu, arzularını tatmin edecek bir erkekle birlikte olma serüvenini anlatır. Aygül karakteri, Türkiye'deki kadın hareketinin canlanmaya başladığı yılların rüzgarını arkasına almıştır. Önceki yıllarda daha çok "kötü" kadın karakterlere atfedilen cinsel arzulara sahip olma özelliğini sergileyen baş karakterlerden biridir. Bu açıdan oldukça yenilikçi, cesur ve kadından yana bir tavır sergiler film. Ancak, teyzesinin kızıyla evlendirilmiş Cemal karakterini eşini aldatmasına karşın olumlu bir erkek temsili olarak sunması, eşinin cinsel çekiciliği olmayan, üfürükçü hocalara güvenen bir kadın olarak olumsuz resmedilmesi, böylece Cemal'in cinselliği ve aşkı evin dışında aramasının meşrulaştırılması filmin en sorunlu yanlarıdır.

Yine de Aygül'ün filmdeki erkek karakterlerden daha güçlü, özgüvenli olması ve olayların yönünü belirleme kabiliyeti yüzünden *Bir Yudum Sevgi*'nin bir kadın karakter filmi olduğu söylenebilir. Fehmi Yaşar ve Atıf Yılmaz'la birlikte filmin senaryosunu yazan romancı Latife Tekin'in kadın karakterin bu özelliklerle yaratılmasında önemli bir payı olduğu açıktır.

SİNEMASAL ANLATIM

Filmin hızlı ritmi, olayların zamansal bağlarının çok sıkı kurulmamış olması dışında en göze çarpan özelliğinin Aygül karakterini oynayan Hale Soygazi'nin rahat oyunculuğu olduğu söylenebilir. Macit Koper de Cuma karakterinde ezik, tembel, zayıf ve iktidarsız erkeği başarıyla canlandırmaktadır. Bu iki karakter daha derinlikli işlenmişken Cemal daha yüzeysel bir karakter olarak kalmıştır.

KİŞİLER

Aygül Otuzlu yaşlarda. Evli. Dört çocuk sahibi. İşçi.

Cemal Otuzlu yaşlarda. Evli. Bir çocuğu var. İşçi.

Cuma Otuzlu yaşlarda. Aygül'ün eşi. İşsiz.

ÖYKÜ

Dört çocuğuna bakıp ufak tefek işlerle evi geçindirmeye çalışan Aygül'ün mutsuz bir evliliği vardır. Aygül, oldukça güzel, çekici bir kadındır. Cinsel arzularının, tatmin olma, sevilme, değer görme isteklerinin farkındadır ve bunlardan utanmasını gerektirecek bir neden olmadığını bilincindedir. Kocası Cuma çalışmamakta, çocuklarla ve evle ilgilenmemekte, kumar oynamaktadır. Aygül o kadar mutsuzdur ki çocuklarına da sevgiyle davranmamakta, eşine duyduğu öfkeyi çocuklarından çıkartırcasına onları sık sık azarlamaktadır. Aygül, evin geçimini sağlamak ve belki de bu yoksul evde, çocuklarından, günlük işlerinden oluşan dar dünyasını genişletmek için bir fabrikaya işçi olarak girer. Fabrikaya girmesine aracı olan işçi Cemal de evli ama mutsuzdur. Teyzesinin kızıyla evlendirilmiş, bir çocuğu olmuştur ve annesi, babası, evli erkek kardeşiyle aynı evde yaşamaktadırlar. Cemal'in eşi, tıpkı annesi gibi giyinen, din adamlarının uydurduğu safsatalara inanan bir kadındır. Cemal, duygusal ve cinsel ihtiyaçlarını başka kadınlarla giderme yolunu seçmiştir. Onu evine bağlamak, başka kadınlara gitmesini önlemek için büyü, muska gibi yollar deneyen karısına da kötü davranmaktadır. Aygül'ün başı sıkıştığında başvurduğu ve fabrikada tanıdığı tek kişi olan Cemal, babacan, dürüst, güvenilir bir erkek izlenimi yaratmaktadır. Zaman içinde Aygül ile Cemal arasında bir aşk ilişkisi kurulur. Önce fabrikada yemek molalarında, işe gidip dönerken yoldaki sohbetlerle başlayan arkadaşlık hızla aşka dönüşür. Fabrikadaki işçiler de mahallelerdeki insanlar da onları yan yana gördükçe haklarında konuşmaya başlarlar. Söylentiler, dedikodular yayılır. Aygül'ün küçük oğlu boş bir araziye atılmış çöplerin arasında bulunduğu hapları yutup

hastalanır. Aygöl çocuğunun yanındayken Cuma hastanenin kapısına kadar gelip Aygöl'ün azarlarını duymamak için içeri girmez. Bu olay, Aygöl'ün evi terk etme kararı almasında etkili olur. Eşyalarını bir kamyonete doldurup çocuklarını alıp evden ayrılır. Cuma, iş çıkışında Aygöl'ü bulup geri dönmesi için yalvarır. Aygöl onu dinlemez. Ardından akrabalarını Aygöl'ün evine gönderir. Aygöl dönmemeye kararlıdır, hepsini evden kovar. Cemal ile Aygöl arasındaki yakınlık artar. Sık sık bir araya gelip konuşur, dertleşirler. Nihayet Aygöl bir şiir yazarak Cemal'e olan aşkını açıklar. Yakınlıkları işçilerin ve mahallelinin gözünden kaçmaz. Söylentileri duyan Cemal'in eşi ve annesi önce iş çıkışında fabrikanın önünde sonra da evine gidip Aygöl'e saldırırlar. Cuma bir lokantada garsonluk yapmaya başlamıştır ama artık çok geçtir. Cemal ile Aygöl aynı eve taşınıp evlenirler. Aygöl'ün dört çocuğu, Cemal'in bir çocuğu vardır. Üstelik Aygöl hamiledir. Yıllar içinde çocuk sayısı artar. Aygöl ile Cemal'in yüzlerindeki mutluluk giderek yorgun, kaygılı bir ifadeye dönüşür.

OLAY DİZİSİ

EVLİLİKTE UYUMSUZLUK: AYGUL

Yalancının mumu. Aygöl'ün eşi Cuma kahvede kumar oynamaktadır. Parası bitince bir arkadaşını başka bir kahveye gönderir; oğlunun hasta olduğu yalanıyla doktor için para toplatır. Parayı toplayan kişi Cemal'dir. Ancak bir diğer adam Cemal'e Cuma'nın öteki kahvede kumar oynadığını haber verir. Cemal gidip Cuma'nın yakasına yapışır, kahveden dışarı atar.

Bardak taşıyor. Aygöl'ün çocuklarından biri arkadaşlarıyla boş arazide oynarken bulduğu haplardan yutar. Hastalanır. Aygöl'ü hastaneye çağırırlar. Cuma ortada yoktur. Aygöl öfkeli. Diğer çocukları komşusu alıp kendi evine götürür. Aygöl oğlunun yanında beklemeye devam eder. Cemal ona destek olmaya gelir. Aygöl, kocasının görmesini istemediği için ona teşekkür edip gitmesini ister. Cuma, erkek kardeşiyle birlikte hastaneye gelir ama oğlunun yanına gitmez, Aygöl'ün söyleyeceklerinden çekinmektedir. Oğlan hastaneden çıkınca Aygöl eşyalarını bir kamyonete yükler, çocuklarını alıp evi terk eder. Cuma eve gelince onları bulamaz.

Boşanmaya doğru. Cuma, fabrikaya gidip iş çıkışında Aygül'ü bulur, yalvarır. Aygül dinlemez, ondan uzaklaşır, boşanmaya karar vermiştir. Aygül, Cemal'e boşanacağını söyler. Bildiği bir avukat olup olmadığını sorar. Cemal onun evi terk ettiğini duyunca cesaretinden dolayı Aygül'e hayranlıkla bakar.

EVLİLİKTE İSTEKLER: AYGUL

Tatmin edilmeyen arzu. Aygül gece tükenmez kalem monte etmektedir. Cuma eve gelir, Aygül onu bir süre içeri almaz. Sonra kapıyı açar, sevişmek istediğini belli eder, Cuma'yı tahrik etmeye çalışır ama Cuma pek istekli değildir. Aygül'ün ısrarıyla sevişmeye başlarlar ama Aygül'ün beklediği gibi olmaz.

EVLİLİKTE UYUMSUZLUK: CEMAL

Cemal büyü tuzağında. Cemal'in annesiyle karısı Cemal'i eve bağlamak için üfürükçü hocaya gitmektedir. Hoca, büyü bozmak ve Cemal'i karısına aşık etmek için tuhaf şeyler önermektedir. Cemal bunları öğrendiği zaman sinirlense de dediklerini yapmak zorunda kalır. Sonra da ceketinde muska bulur.

EVLİLİKTE İSTEKLER: CEMAL

Cemal'in hayal kırıklığı. Cemal, eşiyle tatmin edemediği cinsel arzularını doyumak için gece geç saatte bir kadının evine gider. Aralarındaki konuşmadan Cemal'in o eve sık sık gittiğini anlarız. Evde başka bir erkek vardır, kadın onu içeri almaz. Cemal biraz bozulur. Evine döndüğü zaman karısını uyandırır, sert bir ifadeyle ondan ayrılan getirmesini ister.

AYGUL'UN IS HAYATI

Veresiye. Cemal sabah kardeşinin işlettiği bakkal dükkanına uğrar. Kardeşi dükkanı Cemal'e bırakıp mal almaya gider. Aygül, dükkana gelir. Cuma iş bulamadığı için para ödeyemeyecektir. Cemal bunu sorun etmez. Aygül'e fabrikaya işçi alınacağından, çalışmak isterse onu almalarını sağlayacağından söz eder.

Aygül fabrika işçisi. Fabrikadaki ilk gününde Aygül, acemi ve tedirgin biçimde işi öğrenmeye çalışmaktadır. Kimseyi tanımadığı fabrikadaki kalabalık yemekhanede Cemal'i görür, yakınındaki boş bir masaya oturur. Bir erkek işçi gelip onun karşısına oturur, Aygül'le konuşmaya çalışır. Aygül adama cevap vermez. Yemekten sonra erkekler futbol oynar. Aygül, el ele tutuşmuş bir çift görür, ağlamaya başlar. Cemal yanına gelir. Aygül işe alışamadığını, aklının çocuklarında kaldığını söyler. Aslında sevildiğini hissetmediği bir hayat yaşadığı için ağlamaktadır. Cemal onu teselli eder.

YENI İLİSKİ ARAYISI

Fabrikada flört. Aygöl ve Cemal birbirlerini gördükleri zaman selamlaşır, fırsat bulunca konuşurlar. Bir gün öğlen yemeği molasında Cemal'e karısıyla mutlu olup olmadığını sorar. Cemal cevap vermez, futbol oynamaya giderken ısırıldığı elmayı Aygöl'e atar. Bu sahnede elma metaforu hem "Adem ile Havva" hikayesindeki cinselliği simgeleyecek biçimde hem de başlarına geleceklerin farkında olmamalarına göndermede bulunarak ironik biçimde kullanılmıştır.

Kaç çocuk? Cemal ve Aygöl mahallede karşılaşırlar. Aygöl'ün çocukları yanındadır; Cemal'den 4 çocuğu olduğunu sakladığı için utanır. Cemal çocukları görünce şaşırır, kaygılanır. Birlikte olmaları halinde beş çocuklu bir aile olacaklardır. Bu, yeterince korkutucudur.

İlan-ı aşk. Aygöl ve Cemal sabah fabrikaya giderken yolda karşılaşırlar. Aygöl, Cemal'den aldığı kalemle bir şiir yazmıştır. Cemal kağıdı Aygöl'ün elinden kapar. Fabrikadaki tuvalete girip okur.

*"Gözümün önünde cemalin durur
İçinin ateşi kalbime vurur"*

Herkese, her şeye karşı. Cemal'in ailesi ve eşi, Aygül'ün evine gelip taş atarlar, camı kırarlar. Bir süre sonra Cemal gelir. Konuşup sevişirler. Aygül, evli olduklarından, çocuklardan söz ederek bu kadar engelle birlikte olmalarının zorluğunu anlatır. Cemal diretir, evleneceklerini söyler.

YENI EVLİLİK

Aşk ve evlilik. Cemal, kamyonetle Aygül'ün taşınmasına yardım eder. Evlenirler. Film, çocukları çoğalmış bir Aygül ve Cemal'in fotoğraflarıyla biter. Son fotoğrafta ikisinin de yüzü gülmemektedir.

TEMALAR

Aşk ve arzu. Filmin baş karakterleri mutsuz evlilikleri sürdüren kişilerdir. Aygül'ün eşi kumarbaz, tembel, işsiz, ilgisiz bir erkektir. Cemal, teyzesinin kızıyla evlendirilmiş, onu cinsel ve duygusal olarak tatmin etmeyen bir kadınla yaşamak zorunda kalmıştır. Her ikisi de bir eşin ya da sevgilinin onlara verebileceği duygusal ve bedensel tatminden yoksundur. Aygül'ün eşi Cuma'nın ekonomik olarak da eve gereken katkıyı sağlamaması ilişkilerini olumsuz etkiler. Cemal ve Aygül, ihtiyaç duydukları yakınlığı onlara verecek olan aşkı, arzularının tatminini birbirlerinde bulurlar. Pek çok Yeşilçam filminin tersine, arzu, *Bir Yudum Sevgi*'de dile getirilir. Hem kapalı kapılar ardında yaşanan hem de açıkça söylenip talep edilen bir şeydir arzuların tatmini. Film bu yönüyle dönemin özgürlükçü iklimine ayak uydurur.

Kadının ekonomik bağımsızlığı. Aygül, tükenmez kalem monte etmek gibi ufak işlerle evin geçimine katkıda bulunmaya çalışan, dört çocuk annesi bir ev kadınıyken eşinin sorumsuzluğu nedeniyle çalışmaya başlar. Bu, onun hayatında bir dönüm noktası olur. Kocasını terk etme gücünü bulmasında ekonomik bağımsızlığını elde etmiş olmasının etkisi büyüktür. Kadınların evlendikten sonra ev işleri ve çocuk bakımından sorumlu tutulması, bu işlerin karşılığında hiçbir sosyal güvence ve gelir elde etmemeleri, kadının ikincil bir cins olarak algılanmasının ve eşlerine bağımlı olmalarının başlıca nedenlerinden biri. Bu nedenle dünyadaki feminist hareketler kadının ekonomik olarak güçlenmesine ve eşinden bağımsız bir geliri olmasına önem vermektedir. Aygül, tam da bu özgürleşme, bağımsızlaşma sürecini temsil etmektedir. Tembel, işe yaramayan kocasından kurtulması, arzularını tatmin edecek olan sevdiği bir adamla evlenmesi çalışmaya başlamasıyla mümkün olmuştur. Ancak, filmin sonunda da gördüğümüz gibi, açıkça ifade edilmese de, Aygül bu kez Cemal'le yeni çocuklar yaparak yeniden eve kapanmış, ev işleri ve çocuk bakımından sorumlu hale gelmiştir. Bu durum, kadınların içinde yaşadığı

kısır döngüyü sergiler. Aşk ve arzu, evliliğe, anneliğe, ev işlerine dönüştüğünde kadının bağımsızlığından, mutlu bir hayattan söz etmek zorlaşmaktadır.

Din ve safsata. İnsanlar, doğru ve geçerli bilimsel bilgiye sahip olmadıklarında dünyadaki olayları, kendi konumlarını ve başlarına gelenleri anlamlandırmak için soyut kavramlara, giderek safsatalara başvururlar. Kimileri de insanların zayıflıklarından yararlanarak bu safsataları bir gelir ve iktidar aracı olarak kullanır. Filmde, “hoca” dedikleri din adamı, Cemal’in eşine tuhaf ve hiçbir doğruluğu bulunmayan yöntemler öğretmekte, eğitimsiz kadın da bunlara inanıp kocasını kendisine bağlayacağını düşünmektedir. Gerek filmlerde gerekse gerçekte hayatta sık rastladığımız bu durum, *Bir Yudum Sevgi*’de de olumsuz bir olgu olarak vurgulanır. Asıl sorun, eğitimden yoksun bırakılmış, geleneksel ilişkileri ve kavramları hayatın merkezine koymuş insanların boş umutlarla hayatlarını tüketmeleridir. Cemal’in eşi de kayınvalidesiyle annesinin kurduğu, bütün sınırlarını aile ve eşin oluşturduğu bu geleneksel dünyanın bir tutsağı haline gelmiştir.

KARAKTER ÇÖZÜMLEMESİ

Aygül. Otuzlu yaşlarda, dört çocuk annesi, ev kadını Aygül cesur, kararlı, özgüveni yüksek bir karakter.

Kararlı. Fabrika işçisi olmaya karar vermesi, çocuklarını alıp eşini terk etmesi, onun bu kararlılığını ifade eder. Cuma’nın ve ağabeyinin ısrarlarına, baskılarına karşı kararından dönmez.

Cesur. Aygül, arzularının farkındadır ve bunlardan utanmaz. Cemal’e ne istediğini, aşkını açıkça belli eder ve ilk adımı atan kişi olur. Cemal’in ailesi ona saldırdığı zaman da korkmak, saklanmak yerine karşılarına dikilir. Bir gün birlikte işten çıkıp yürürlerken Aygül, Cemal’e olan ilgisini açıkça söyler. Cemal’i öpüp “Beni senden başka hiçbir erkek tahrik edemez” der. Cemal mutludur. Evlilik yüzüğünü parmağından çıkarıp atar. Aygül bu tavırlarıyla ve cinsel arzularından utanmayan haliyle filmdeki diğer bütün karakterlerden daha cesur ve kendinin farkında bir karakterdir.

Annelik rolü. Aygül film boyunca mutluluğun ve aşkı arayan, hak ettiği hayatı kurmaya çalışan bir karakter olarak betimlenir. Annelik onun önceliği olarak sunulmaz. Hastalanan oğlunun iyileşmesi için hastanede bekler ama genelde çocuklarına sevgiyle davrandığını pek görmeyiz. Hatta Cuma’ya kızdığı zaman öfkesini biraz çocuklarından çıkarır. Çalışmaya karar verdiğinde ise dört çocuğunun evde yalnız kalacağını bilmektedir. Bu anne temsili de kadının ev ve çocuklarla örülü bir hayata hapsolmesine karşı bir anlam taşımaktadır.

Cemal. Otuzlu yaşlarda bir fabrika işçisi olan Cemal, evindeki mutsuzluğunu başka kadınlarla cinsel beraberlik yoluyla gidermeye çalışan, hayatını değiştirmek yerine katlanıp geçici çözümler bulan bir erkek. Aygül bu kadar cesur ve kararlı olmasaydı mevcut yaşamını sürdürüyor olabilirdi.

Geleneksel. Cemal, geniş ailenin bir bireyi. Eşi, çocuğu, annesi, babası, kardeşi, onun eşi aynı evde yaşamaktadırlar. Eşiyle annesinin büyü faaliyetlerine göz yumar. İmam nikahlı eşinden boşanıp, yeni bir hayat kurmak yerine, kendisine çizilen hayata razı olmuştur. Ataerkil tavırlarını Aygül’e de gösterir ama Aygül her söylenene o kadar kolay boyun eğecek bir kadın değildir.

Cemal bir fotoğrafçının vitrininde Aygül'ün fotoğrafını görür. Erkeklerin durup vitrindeki fotoğrafa bakmalarından rahatsız olmuştur. Aygül'e çıkışır. Aygül onun kıskandığını fark eder. Aralarında kısa ama pek de ciddi olmayan bir tartışma yaşanır.

Bir başka olayda Cemal, kadını nasıl tanımladığını, kadının bedeni ve cinselliği üzerinden ona nasıl değer biçtiğini gösterir. Fabrikadaki kadın işçilerden biri Aygül'e evinin anahtarını vermiştir. Cemal'le birlikte eve giderler, sevişirler. Aygül komşusunun tavsiyesiyle aşırı zevk alıyormuş gibi sesler çıkarır. Cemal bunu yadırgar. Aygül'ün farklı erkeklerle cinsel deneyimi olduğunu düşünür. Geleneksel erkek egemen toplum değerlerine göre bu "namuslu" bir kadından beklenen bir şey değildir. Cemal ona kocasından başka bir erkekle olup olmadığını sorar. Aygül sinirlenir, onu beklemeden çıkıp gider.

İki yüzlü. İmam nikahıyla da olsa evli bir erkek olan Cemal, cinsel arzularını başka kadınlarla tatmin etmeye çalışır. Mahalledeki ya da fabrikadaki insanlar Aygül ya da Aygül'e yönelik duyguları hakkında konuştukları zaman onlara kızar, "Elin evli barklı kadınına dil uzatmaya utanmıyor musunuz" gibi sözlerle eleştirir. Ama bu sırada Aygül'le flört etmektedir. Namustan söz edip kendisi bu değerlerin dışında hareket eden milyonlarca insandan biridir Cemal.

Cuma Otuzlu yaşlarda, işsiz, çalışmaya gönülsüz, kumar oynayan, ezik, tembel ve hem ekonomik hem de cinsel açıdan iktidarsız bir erkek.

Ezik. Cuma, Aygül'ün azarlamaları karşısında ya yalan söyleyerek ya da sessiz kalarak ve alttan alarak durumu geçiştirmeye çalışır. Ağabeyiyle olan ilişkisinde de aynı ezik tavrını sürdürmektedir. Aygül'e öfkesini belli etmek için sarhoş olması gerekmektedir. İşçiler fabrikadan çıkmış grup halinde yürürlerken Cuma sarhoş biçimde önlerini keser. Ancak sarhoşken söyleyebildiği sert sözler sarf eder.

Tembel. Cuma iş bulamadığı yalanına sığınıp çalışmaktan kaçmakta, zamanını kumar oynayarak harcamaktadır.

